Beskrivning av Varnhems kyrka. : Fm 28:2.

Södergren, Jakob,

HS Fm 28:2.

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

otheket.
OLM.
rifter.
Fm 28:2.

Fm. 28:2.

Inköpt till Kongl. Bibliotheket på Hofkamrerarens Forsstrands auktion 30 maj 1863 för 2 Rdr.

Är en afskrift. Originalet, 1 tum vol. in fol., grönt sidenband, inköptes 1852 för Rdr 3.16 Bco.

Beskrifning

öfver

Warnhems Kyrka, och dess Märkvärdigheter

samt

Underrättelse om de der begrafne Kongelige och andre märkvärdige Personer, så vida sådant utaf pålitelige urkunder kunnat utrönas.

Upprättad år 1814 af

Jacob Södergren

vice Pastor uti Warnhems eller Skarke Församling, samt Sysloman vid de Kongl. Grafvarne i Warnhems Kyrka.

Till

Hennes Kongl. Majestät

Sveriges, Norriges, Göthes och Wendes &c. &c. &c.

Drottning,

Hertiginna till Schleswig Hollstein &c. &c.

HEDWIG ELISABETH CHARLOTTA.

allerunderdånigst.

Stormägtigste Allernådigste Drottning!

Då Eders Kongl. Majestät, under den resa i landsorterne sistliden sommar, som gör Eders Kongl. Majestäts minne kärt och oförgäteligt hos trogne undersåtare, så väl i denna landsort, som annorstädes, äfven Aller Nådigst täckts fästa upmärksamhet vid Warnhems Kyrkas i Skara Stift märkvärdigheter hafver denna Nådiga upmärksamhet lemnat mig en glad anledning, att våga, till Eders Kongl. Majestät hafva nåden allerunderdånigst öfver-

lemna en, ehuru ofullständig, dock, så vida jag kunnat det utleta, sann beskrifning öfver samma, isynnerligen i flere afseenden, märkvärdiga Kyrka, vid hvilken jag, som oafbrutet varit tjenstgörande Prest sedan år 1791, varit vice Pastor sedan 1801. och med hvilken beställning Sysslomanskapet, utan lön, vid de i Warnhems Kyrka befindtelige Kongelige grafvar är förenadt.

Under trogen bön till Gud, om en glad förökning af Eders Kongl. Majestäts, ej allena för ett älskadt och högst vördadt Konunga Hus, utan ock för Landets hugnad och väl, dyrbara dagar, hafver jag nåden med allerunderdånigste vördnad, nit och trohet framhärda

Stormägtigste Allernådigste Drottning
Eders Kongl. Majestäts

allerunderdånigste och trospligtigste
undersåte
Jacob Södergren.

Warnhem den 28 Januarii 1815.

Beskrifning

öfver Warnhems Kyrka och dess märkvärdigheter, samt underrättelse om de der begrafne Kongelige och andre märkvärdige Personer.

Som Warnhems Kyrka är en lämning efter det der fordom befindteliga Kloster, bör först någon underrättelse om samma Kloster lämnas. — Warnhems Kloster, hvilket erhållit sina innevånare från Alvastra, hvadan det kallas dess Dotter, var belägit, söder om nu varande Kyrkan, till en del å sjelfva Kyrkogården, men till större delen nästutanföre, enligt befindtelige obetydelige rudera, synnerligen en ännu i Kyrkogårdsmuren synbar stiglucka;

a) var förmodeligen anlagdt omkring år 1150 af Konung Sverker den Äldre, emedan uti Kongl. Antiqvitets Archivet i Stockholm skall finnas följande anmärkning vid förrberörde åretal: Sverkerus ad senium vergens duo clarissima monasteria instituit aut consummavit Alvastr: et Bernhem. Under Professorens Doct. H. Selsiö Praesidio hafver Pet. Breander år 1723 utgifvit en Disputation öfver Warnhems Kloster, hvaruti han lämnar den underrättelse: att en Fru, som, enligt tradition, skall bott på Rådene i Söger-

stads Församling, skänkt till Klostret flere hemman, förmodeligen nu varande Klostrets och Öfverbo byar, anförer, enligt Benzelii anmärkningar öfver Vastovius: M.C.L. conventus fratrum venit in Warnhem; att följande varit dess Abbettar eller Föreståndare: Ulpho 1265, som sedan blef Biskop i Skara, Hjälmdorus 1323, Wermarus 1343, Svenongus 1347, Haraldus 1396, Arwidus 1467, Bero 1482, Johan Svensson 1500, hvilken förmodeligen lefvat tills Klostret år 1527 upphäfdes, då likväl de munkar, som ej frivilligt antogo annat lefnadssätt, tilläts, att qvarblifva, och njuta af Kronans Arrendator nödig försörjning till sin död. Under krigsoroligheterna emellan Dannemark och Sverige hafver Klostret först blifvit uppbrändt uti Konung Albrechts tid, och sedan alldeles förstördt uti Konung Eric den XIV:des tid år 1566. Munkarne hörde till Cistercienser Orden, och följde Bernhardi reglor, hvadan Historici förmoda, att Klostret blifvit först kalladt Bernhardshem.

<u>Warnhems Kyrka</u>, belägen vid vestra sidan af Billingen, just der detta berg formerar en Amphitheater omkring det, af naturens skönheter, utmärkta Walla Härad, och nära stora landsvägen emellan Skå-

denne Sköfde och Skara, uti Walla Härad och Skaraborgs Län, och som fordom varit Klosterkyrka, men sedan långre tid tillbaka är Moderkyrka uti Warnhems eller Skarke Församling, efter Skarke Kyrkas ödeläggande, hvilken varit belägen ej långt derifrån i norr, emellan Skarke Prästegård och Rusthållet Kyrkebo, är utmärkt, så väl genom sin storlek och antiqueet prydeliga byggnad, som genom det minne den förvarar af flere fordne glorvördige Sveriges Konungar. Kyrkan, byggd i form af ett Kors, är 104 alnar lång hvaraf Konunga-grafvarne intaga 14 alnar, 27/4 alnar bred och 24 al:r hög, allt invändigt; varande Korskyrkan 42¾ al:r lång, samt 10/8 al:r bred. Hvalfvet uppehålles af 26 pelare af huggen sandsten, hvilken af fuktighet antagit en grön färg, som dock ej vanpryder. Fenstren till antalet 35 äro, efter fordna tidens byggnadssätt, nog små, för en så stor byggnad, placerade öfver hvarandra uti tvänne rader, hvaraf öfra raden upplyser mellan-hvalfvet, som är högre än sido-hvalfven, och är det besynnerligt, att å södra sidan äro fenstren uti nedra raden kortare, än å norra, hvilket synes stridande, så väl emot den symetrie, som uti allt annat framlyser, som emot den

frikostighet, hwilken öfverallt å denna betydeliga byggnad visar sig. Utom egentliga Korskyrkan är äfven midt för Choret en liten utbyggnad å hwardera sidan, samt sammanföre åt öster en dylik något större, utan att något ändamål med dem synes vara åsyftadt. Konungs Grafvarne vid Kyrkans östra gafvel äro alle lägre, än sjelfva Kyrkan, utgörande en half-cirkel omkring Choret. Chor-hwalfmuren ofvanföre grafvarne utgör ock en half-cirkel. Midt öfver Korskyrkan är anbragt ett ganska stort och högt torn af träd, hwaruti, jämte slaguhr, tre stycken, ej synnerligen store, men ovanligt skönt ljudande och sammanstämige Klockor finnas, hwarå äro mindre märkvärdige inscriptioner, såsom endast innehållande Grefve M. G. De la Gardies titlar, och några uppgifter om Kyrkans öden, till en del lika med dem, som nedan anförde stenhall innehåller. Åt hwardera sidan vid Kyrkans västra gafvel är, till prydnad, ett mindre torn anbragt. Inredningen, som nu (1814) är gammal, är ej vidare märkvärdig, än att Choret, upphöjdt öfver öfriga Kyrkogålfvet, är genom skrank och balustrer af träd afskiljdt från Kyrkan, enligt fordna tidens sed, som deruti hade sin grund, att, då den Heliga Nattvarden administrerades, fade

Presten till dem, som ännu ej voro admitterade dertill: ite, missa est, då och chor-dörrarne tillslötos. Till åminnelse af fordna tidens bruk, då i äldsta tiderne de förmögnare frambaro bröd och vin till Nattvarden, och sidan, offrade hvarjehanda till Presterna, hvaremot desse borde besörja om nödiga elementers anskaffande till detta behof, finnes ock ett högt bord af träd, ställdt nära ingången till choret. Choret är ock afskiljdt från Konglige Grafvarne, medelst en mur i half-cirkel, hvarå balustrar eller plankverk af träd äro anbragte. Stolar för Landets Konung och Drottning finnas ock inom choret, en å hvardera sidan. Vid vestra gafveln af Kyrkan är största dörren, byggd med väl huggen sten, och å norra gafveln af Korskyrkan är äfven en dörr, hvars architectur af kännare anses ändock märkeligare, ehuru de derå anbragte prydnader, ett liggande lejon, som med ramarne håller en vädur, och detta å hvardera sidan om portiquen, ej lätt till sin betydelse kunna förklaras. En igenmurad dörr nära intill Korskyrkan å södra sidan, likesom och rappningens utseende å södra väggen invändigt, synes bestrida Grefve De la Gardies uppgift, rörande Kyrkans nästan totala förfall, och gifva vid handen: att,

oaktadt hon öfverstått många tidernas omskiften, endast sydvästra hörnet af Kyrkan varit nedrasadt, hälst ej allenast öfrige väggarne, utan äfven hvalfven, äro af den orubbade fasthet, att de synas i det längsta kunna trotsa förstörelse. Att taket uppbrändes, då Danskarne förstörde Klostret, att Kyrkan blifvit ansedd obrukbar; och att Sockenens Innevånare, som låtit sin egen Kyrka, Starke, aldeles nedfalla, hållit sig till andra Kyrkor i Församlingen, såsom ej synnerligen aflägsne, samt att innanredet emellertid blifvit förstördt, är ganska begripeligt, kanske och hafva Sockenens Innevånare ansett en reparation å Kyrkan aldeles öfverstigande deras förmåga, intill dess de af Grefve De la Gardies magt dervid så betydeligt understöddes, som uppgiften vid handen gifver; oberäknadt, att de ej, utan Högvederbörligt Tillstånd, kunde anse sig berättigade, att begagna denna fordna Klosterkyrka.

Då Högbemälte Herre, Riks Drotset m. m. Grefve Magnus Gabriel De la Gardie, företog sig, med Sockenens tillhjelp, Kyrkans betydeliga reparation, hafva tvänne stenhallar å dess västra gafvel blifvit insatte, hvarå följande inskrifter finnas:

Å hallen vid norra sidan om Stora dörren.

Åhr efter Christi börd 1050 är denna Warnhems Kyrkja tillika med Klåstret först funderadt vordet af då i Swerige regerande Konung Ingone then Tridje med thet nampnet, hwilken ohrt, föruthan all annan härlighet, therafhögt berömd blefven är, att fyra Konungar, som är Konung Ingo then Tridje, Konung Knut, Konung Eric then Tionde, och Konung Eric then Elfte, såsom ock Drottningh Rechissa äro här begrafne, föruthan många flere tappre och förmöghne Swenske män, af hwilka några sååas monumenter än finnas. På then tid var Arivald slått förnämste Konungasäthe i Wäster Göthlandh, som här twärtt öfver ligger, hwaråst Konung Ingo ock måst residerade. Åhr 1394 blef Klåstreth och Kyrkjan af the Danske upbränd i thå varande fejd emellan Drottningh Margretha och Konung Albrecht, men strax förbättradt igen och vidmachthållen intill thess Konung Gustaf then Förste vår Christeliga Evangeliska Religion inplanta läth, och therigenom Klåstreth ödelade. Sedan vardt Klåstreth och Kyrkjan upbrändh i then fejd emellan Konung Eric then 14. och

the Danske. Att sedan utils åhr 1668 förföll Kyrkjan mehr och mehr, så att en stor del af sjelfva Kyrkjohvalfven, halfva södra sidan af väggarne, alla Konungs stohrerna vore nedfallne och ruinerade och denna Kyrkja altså nästan som ödelagdh och sin total undergång när-mast.

Anmärkning: Att Klostret och Kyrkan skulle vara byggde af Konung Inge år 1050. motsäges af ofvan anförde mera trovärdiga anteckning uti Riks Archivet. Att säkert bestämma tiden, då Kyrkan blifvit byggd, är knapt möjeligt; troligast är dock, att Konung Knut Ericsson besörgt dess byggande, i afsigt att den skulle blifva ett Begrafningsställe för Honom och Hans Ätt, såsom den ock blifvit, och är hon fördenskuld byggd emellan år 1168 och 1199.

Å hallen vid Stora dörrens södra sida:

Ahr 1668 begyntes Kyrkjan åter att uppbyggas och repareras, som skedde under then Stormächtigste Herres och Konungs, Konung Carl then Elftes Regemente, och genom then Högvälborne Herre H. Magnus Gabriel De la Gardie, Sveriges Rikes Rådh, Riks Cantzler, så ock Laghman öfver Wester Göthlandh och Dahl, Grefve till Läckö

och Ahrensberg, Friherre till Eckholmen, Herre till Hapsal, Magnus-hof, Höintorp och Wennegarn &c. Så ock thess Högälskeliga Gemål, den Durchleuchtiga Högborna Furstinna och Fru, Fru Maria Euphrosina, bohren Phaltz Grefvinna till Rhein i Beijern &c. Hvilka till största delen igenom egen försorgh och kåstnad henne låtit fullkomligen, och mångestädes af grunden, reparera, efter thet skick och anseende, som hon i förra dagar haft hade, begåfvadt ock Kyrkjan medh thorn, Sågarwärke, så ock medh fönster och allt innandöme i altare, predikestohl, årger, stohlar och alla ornamenter, som thet nu finnes. Alltså thenna Kyrkjobyggningh fullkombnatt anno 1671. Hvarföre ehvem tu är, som thetta läser, så önska af itt christeligit och dygdigt hjertelag, att Gudh ville låta thetta upbyggda heliga Tempel vara sig itt välbehageligit rum, thär thess namsens åhra må boo till verenes ände, beskydda thet för all olycka, och vedergälla medh all andelig och timmelig välsignelse, så Sveriges Konungar, som alla them och thiras efterkommande, then Gudeliga nijth the haft hafva, som thetta till alla tijder berömliga värk sigh företoga, befrämjade och till en önskeligh fullbordan såleeda bracht, som tu thet för ögonen hafver.

Anmärkning: Om grunden til Kyrkan på något enda ställe varit skadad, är mycken twifvel underkastadt, emedan något teken dertill aldeles intet kan finnas.

De Bibliske språk, som å, och uti Kyrkan, blifvit anbragte, äro synnerligen lyckligt valde, hwadan, och emedan vid blifvande reparation tidens smak ej torde vilja låta dem bibehållas, de här anföras: dock nyttjas til deras utförande ej annan Ortographie, än den, som uti ännu brukeliga Bibelupplagan är använd.

Öfver Stora och Västra dörren äro tvänne tallar anbragte å hvilka läsas.

Å den åt Norr:

1 Paralips. 28: 10. Herren hafver utvalt tig, att tu skall bygga Honom ett hus til helgedom: var tröst och gör så. v. 20. Var tröst och frimodig, och gör så: frukta tig intet, och var icke förskräckt. Herren Gud, min Gud, skal vara med tig och skal icke draga sina hand ifrå tig, eller förlåta tig, att intil tu all verk til ämbetetn i Herrans hus fullkomnat hafver.

Åden åt Söder.

1 Esrae B. 5:11. Vi äre himmelens och jordens Gudstjenare, och bygge
thet hus up, som för mång år byggt var; hwilket en
stor Israëls Konung byggt och upsatt hafver.

1 Paralipo. 29:13. Nu vår Gud, vi tacke tig, och prise tins härlighets
v. 14. namn. Ty af tig är thet all kommet, och af tine hand
hafve vi thet gifvit tig.

2 Paralip. 6:21. Så hör nu tins tjenares och tins folks Israëls bön, som
the bedjande varda i thetta rum; och hör thertill ifrå
thet rum, ther tu bor i himmelen: och når tu hörer, att
tu ock ville nådelig vara.

Uti Sjelfva Kyrkan äro följande Bibliske talesätt och språk
anbragte.

Under Orgel-läcktan i taket, en Änglabild med en sedel i
handen, hwarå läses: Ära vare Gud i högdene och frid på jordene.

Å Orgel-läcktens södra sida, uti form af medailloner, ett språk
uti hwarje medaillon:

Psalm. 95:1. Kommer låter oss glädjas Herranom, och frögdas för vår salighets tröst.

Psalm. 34: 2. Jag vill lofva Herran i allom tid: hans lof skall altid vara i minom mun.

Psalm. 34: 4. Priser med mig Herran, och låter oss med hwarannan upphöja hans namn.

Psalm. 33: 2. Frögder eder af Herranom I rättfärdige med harpor; och lof sjunger honom på psaltare.

Å läcktens så kallade bröst, eller framsida är hela Davids 150de psalm uti en guirlande inskrifven.

<u>Å läcktens norra sida i likhet med den södra:</u>

Psalm. 90: 1. Herre Gud, tu äst wår tillflygt ifrån slägte till slägte.

Psalm. 81: 1. Sjunger Gudi gladeliga, then wår starkhet är, frögdens Jacobs Gudi.

Psalm. 81: 3. Tager Psalmer, och får hit trummor, ljufliga harpor med psaltare.

Å skranket och dörrarne, som skilja Hög-Choret från Kyrkan.

<u>Vid öfversta kanten:</u>

Psalm. 84: 11. En dag uti tina gårdar är bättre, än elljes tusende: jag vil häldre vackta dörrena uti mins Guds huse, än länge bo uti the &c.
Nb. <u>Rummet hafver ej tillåtit vidare.</u>

<u>Uti medailloner å skranket och dörrarne:</u>

Psalm. 51: 12. Skapa i mig, Gud, ett rent hjerta, och gif mig en ny viss anda.

Lucae 8: 13. Gud miskunda tig öfver mig syndare.

Psalm. 42: 1. Såsom hjorten ropar efter friskt vatten, så ropar min själ, Gud, till tig.

Matth. 11: 28. Kommer till mig I alle, som arbeten och ären betungade, och jag vill vederqvicka eder.

Psalm. 73: 25. När jag tig hafver, så frågar jag efter himmel och jord intet.

Psalm. 25: 1. Efter tig Herre, längtar jag; min Gud, jag hoppas uppå tig, låt mig icke komma på skam.

Jämte de förr nämnde Kongl. stolar, samt några andra stolar för Kyrkobetjeningen, finnes inom hög-choret ett vanligt Altare och disk, samt ofvan altaret en tafla uti tvänne etager, hvaraf den öfra föreställer Frälsarens Korsfästelse i vanlig stil, och uti den nedra, nedtagningen af korset och smörjelsen ganska väl föreställd. Gruppen utgöres, jämte Frälsarens döda Kropp, af ett Fruentimmer, som med en svamp uppsamtar blodsdroppar utur Frälsarens öpnada sida, ett annat som understödjer Frälsarens Kropp, att den ej må aldeles falla till jorden; ännu ett annat, som synes aldeles öfverväldigat af sorg; samt bakom korset ännu ett Fruentimmer, som understödt af tvänne Manspersoner, synes vara Frälsarens Moder, uter hvars ansigte framlyser en, med undergifvenhet för Guds vilja, blandad djup sorg, och tyckes tolka fullbordandet af Simeons förutsägelse: Ett svärd skall gå igenom din själ. Nedanföre nyss berörde grupp är en sedel anbragt med följande påskrift: Johannes Aureller Junior pinxit 1706.

<u>Under Altare-taflan finnas följande:</u>

1 Joh. 2: 2. Han är försoningen för våra synder.

Esaiae 53:5. Genom hans sår äro vi helade.

Rundt omkring Choret vid öfra kanten af skranket:

Psalm. 84: 2,3,4. Huru lustiga äro tina boningar, Herre Zebaoth, min själ längtar och trängtar efter Herrans gårdar: min kropp och själ frögda sig uti lefvande Gudi. Ty foglen hafver funnit ett hus, och svalan sitt bo, ther the sina ungar lägga: nämliga tit Altare, Herre Zebaoth, min Konung och min Gud.

Öfver Chor-dörrarne inom Choret:

Psalm. 138: 2. Jag vill tillbedja emot titt helga tempel, och tacka tino namne för tina godhet och trohet: ty tu hafver gjort titt namn härliget.

Å ömse sidor om hög-Choret äro dörrar att ingå igenom till Kongelige Grafvarne, öfver hwilka dörrar, i sculptur, väl efterapade dödskallar, och ben, äro anbragte, jämte Svenska vapnet.

Följande Bibliska språk äro och här använde:

Öfver dörren vid Norra sidan:

1 Reg. 2: 2. Jag går all verldenes väg.

Öfver dörren vid Södra sidan:

Syr. 10: 2. I dag Konung, i morgon död.

Å dörrarnes medailloner:

Sap. 7: 6. Alle hafva enahanda ingång till lifvet, och lika utgång.

Ebr: 9: 27. Menniskjomen är förelagdt en gång dö, men sedan domen.

Esaiae 57: 2. The som redeliga för sig vandrat hafva kommat till frid, och hvilas uti theras kamrar.

Dan. 12: 2. Månge the, som under jorden sofva ligga, skola uppvakna; somlige till evigt lif, somlige till evig försmädelse.

Uti Vestibulen, eller förgården, till de Kongelige Grafvarne finnes en hall af rödbrun sten, med följande inscription uti Munkestil, anbragt midt emot sjelfva Graf-Choren:

I.

Ecce trium Regum sunt corpora contumulata,
Quae fractrix legum stravit mors inseparata.
Primo gubernavit Gothorum regna Canutus,
Qui conculcavit fabulum, pia regna secutus.
Castra relinquendo, tandem cadit astra petendo,
Illic quo tendo, sit in aere manna legendo.

II.

Post quem magnificus haec regna regebat Ericus
Rector mirificus, existens juris amicus.

In pravos saevit, hostes armis abolevit,
Cursum complevit, moriens in pace quievit.

III.

Huic ejus nato regnum cum nomine cessit,
Patreque sublato sceptrum Rex nobile gessit.
Quam cito vanescit, qui colla ferocia flexit,
Hunc mors evexit, Ericus, et hic requiescit.

His exspiratis non moeret Svecia gratis,
Fletibus ablatis, Deus nos conjunge beatis,
Christe decus fidei fac hoc corpus specii
Cernere dulce Dei loca praestando requii.

Fri Öfversättning.

Si här hvila tre Konungar tillsammans, hvilka den oöfvervinneliga döden, som väjer ingen lag, har nedslagit. — Först styrde Konung Knut Göthernas Rike, hvilken, under sin jordiska vandring, eftersträfvade ett himmelskt rike. Han lämnade det jordiska, och genom en stilla död intog de himmelske boningar. Må han der, hvart äfven jag önskar komma, uti höjden åtnjuta himmelskt förnöjelse. — Efter honom regerade den i allt store Eric desse riken, han var en förundransvärdt rask Konung,

och synnerlig älskare af rättvisa; emot de illasinnade var han sträng, och utrotade rikets fiender med vapen; han fullbordade sitt lopp, dog, och hvilar i frid. — Åt sin son lämnade han riket, likaledes med sitt namn, hvilken efter Fadrens dödliga bortgång, såsom Konung, på ett ädelt sätt förde spiran. — Huru snart förgås icke allt! Han som bögt stolta skuldror, äfven denne hafver döden besegrat, Eric var hans namn och här hvilar han. — Då desse utslocknat, är det ej utan skäl som Sverige af sorg betages — Gud förene oss med desse lycklige, sedan tårarne blifvit aftorkade! — Christe, trons värdiga föremål, låt denna dödliga kropp, sedan den uthvilat, med förnöjelse se Guds boningar.

<u>Anmärkning</u>: Munkarna hafva visst icke varit granlaga uti Latinska språkets användande, utan ofta nyttjat ord, som endast varit passande för rimslutet, hvadan öfversättaren ej heller trott sig böra ängsligt vara fästad vid hvarje särskildt ord; läsande dock kännare af språket finna, att meningen är träffad.

De Kongelige och Furstelige Graf-Choren äro fem, alle med upphöjde Grafvar, och taken af gips, prydde med Kongelige och Furstelige Kronor af förgyld koppar, samt sköldar och löfverk, genier, m. m. allt uti ganska god stil. Uti Graf-Choren äro följande skrifter i sten.

1mo Uti Birger Jarls Graf-Chor.

Grafstenen häfver ej någon inscription.

Å en sten fastad i muren läses:

Här ligger begrafven Hertig Birger Jarl och hans Furstinna Ingeborgh, Konung Eric Knutssons Dotter. Ibland Svea Rikes störste män räknas billigt Hertig Birger Jarl. Han var Konung Eric Ericssons Svåger, och bestyrde under honom rikets angelägnaste värf. När sedan Konunga-valet fallit på Birger Jarls Son, Waldemar, antog Fadren Riksstyrelsen, och förde den till Rikets heder, samt allmänt nöje, så länge han lefde. Han förbättrade landsens lagar, lade grunden till Svea Rikes hufoudstad, Stockholm, flyttade Domkyrkan från Gamla Upsala till Östra Aros, eller nya Upsala, byggde åtskilliga fästen till Rikets försvar vid fiendteliga infall, och gjorde begynnelse med landsvägars anläggande, samt allmänna härbergens inrättande öfver hela Riket. Dödde ändteligen på Hjelmbolund år 1266 och vart begrafven i Warnhems Kloster.

2do Uti Konung Ingos Graf-Chor.

Å sjelfva Grafstenen läses uti så kallad Munkstil:

Hic situs est Rex Ingo, qui nil fecit unquam contra leges, Regno praefuit fide summa, Scaniam asseruit patriae, quinquies superatis

Danis. Cecidit scelere percussoris in Scaniâ anno Dominî MLXIV.

Fri Öfversättning:

Här är Konung Ingo nedsatt, hvilket aldrig gjorde något emot Lagarne. Riket förestod han med största trohet. Efter fem segrar öfver Danskarne förenade han Skåne med Fäderneslandet. Genom förräderi förlorade han lifvet uti Skåne år 1064.

På en sten i muren till vänster:

Hic situs est meritis sibi qui diadema paravit,
Ingo flos populi, Suecia prisca, tui,
Qui regere exemplo patriam bene novit, et una
Dicere jura aliis, dicere jura sibi,
Quem rata concordi numerant suffragiâ fama,
Moribus a recto nil abiisse suis.
Claruit et bello felix invictaque virtus,
Quique domi clemens, acer in hoste fuit.
Cladibus hoc Cimbri propriis Moschique fatentur,
Victorique iterum Scania juncta Gotho.
Nunc cinis ipse jacet ad fundamina templi
Proemiaque optatae magna quietis habet.

Fri Öfversättning:

Fordna Sverige! ditt folks prydnad, Konung Ingo, som genom egna förtjenster uppstigit till Kongelig värdighet, är här nedsatt. Han, som väl förstod, att, genom eget efterdöme, regera öfver sitt fädernesland, och att i och med det samma han föreskref sig sjelf lefnadsreglor, blef en lagstiftare för andra. Han, hvilken en pålitelig och enstämig fornsägen lemnar det vitsord: att han aldrig uti sitt uppförande afvek från det, som var rätt. Stor både uti krig och frid, var han lika mild uti sin regering, som tapper emot fienden. Cimbrer och Ryssar vitsorda detta med egne nederlag, likasom ock Skåne, hvilket åter förenades med Göthaland, som detsamma besegrat. — Denne samme förvandlad till stoft ligger nu vid grundvalen af detta tempel, och njuter stor belöning uti en efterlängtad hvila.

På stenen i muren till höger:

Här ligger begrafven Ingo, Svea och Götha Konung, medh thet nampnet then Trijdje. Han älskades storligen af sina undersåtare efter han styrde Sverige med drängskap, och bröt aldrig Sveriges Lag, the i hwarje landskap vedertagen voro. Han vant Skåne med fem strider under Sverige igen, och hade thet i try år under sina händ. Ena natt vardt

han i sina sång mördad af Skåningarna åhr MLXIV. Då gingo Wäst Götha till och baro honom hem till Arevald, och sade sig alldrig förvinna then skadan. Han jordades i Warnhem, och under sin sten här frideger hvilar.

3o. Ad Konung Knut Ericssons Graf-chor.

Å sjelfva Grafstenen i Munkestil:

Hic situs est Rex Canutus, Erici filius, trium Regum Caroli, Colli et Burislaphi domitor, pacisque bello quaesitae custos summus, et Rex optimus. Obiit in Gjesini Anno Domini MCXCII.

Fri Öfversättning:

Här är Konung Ericsson, Konung Knut nedsatt. Han underkufvade tre Konungar, Carl, Col och Burislef. Freden, genom krig förvärfvad, vårdade han noga, och var en ganska god Konung. Han dog i Gäsene år 1192.

På en sten i muren till vänster:

Erico genitus sancto Rex Rege Canutus,
Ossibus hic reperit dulce cubile suis.
Bella fatigabant hominem dum vita manebat,
Et patrios urens hosticia flamma fenus.

Esthonibus duris sociata Carelia quondam,
Aspera nunc parans, Martio Svece tibi,
Sparsaque praedantis Molleri littora Mosci,
Abstulerunt portas Sigtuna clara tuas.
Repulit hos armis aliosque Canutus virtus,
Tritaque ruricolis reddidit arva suis.
Justa sed indigne laesi vindicta parentis,
Auspicium regni primaque cura fuit.

Fri Öfversättning:

Konung Knut, Eric den Heliges Son, hafver här funnit ett sjust hviloställe för sina ben. Denne Konung oroades af krig, så länge han lefde, och fienderna antastade rikets stränder med mord och brand. Carelen, som fordom var i förbund med de grymme Ester, förorsaka dig, Svenske Hjelte, nu många bekymmer, och Ryssarne, som sköfla-de Mälarens vidsträckte stränder, bortförde dina portar, du namnkun-niga Sigtuna. Med väpnad hand dref dock Knuts tapperhet desse och andre tillbaka och återlämnade landtmannen de härjade fälten. Men en rättvis hämd öfver det fadren ovärdigt öfvergångna öde utgjor-de dock början af denne Konungs regering och aftog hans första omtanka.

På stenen i muren till höger:

Här hwilas Konung Knut, hin helige Erics Son. Han vart i förstone fördrefven af riket, och vandt det igen med svärdi, och drap Konung Carl på Wisingsö, Konung Sol och Burislef, och fick öfver alla sina ovänner seger. Han stridde många strider, och vandt mycken seger i allom them. Han hade marger oro vid Sverige, innan han fick thet med roo. Sedan vart han goder Konunger och regerade väl i XXIII år. Omsider blef han dräpen i Gäsinge Härad i Wästergöthland år MCXCII. och jordades i Warnhem under sin sten.

4o. Uti Konung Eric Knutssons Grafchor.

På sjelfva Grafstenen med Munkestil:

Hic jacet Ericus sancti filius Rex Sveorum Gothorumque cum consorte sua Richissa, qui ab exilio redux, paternum virtute possedit regnum. Mox rebelles vincit Danos, per matrimonium cum Waldemari filia tenuit in pace. Regnum ejus floruit omnium rerum copia. Obiit in Wisingsö anno Domini MCCXVI.

Fri Öfversättning:

Här ligger Eric Knutsson, Svea och Götha Konung, begrafven, tillika med sin Gemål Richissa, hwilken, efter sin landsflygt, med

tapperhet återtog sina förfäders rike. Danskarne, hwilka, efter sitt hemförlofvande, genast blefvit upproriska, bibehöll han vid fredeliga tankar, genom förmälning med Konung Waldemars Dotter. Hans regeringstid utmärkte sig genom en ymnig välsignelse af allt hwad jorden framalstrar. Han dog på Wisingsö år 1216.

På en i väggen till höger fästad sten läses:

Här ligger begrafven Konung Erich Knutsson. Han vardt i förstone landsflychtig till Norige i III år för det hat Konung Sverker hans förvarare till honom bar. Omsider vant han Sverige under sig med svärdi och seger, och var göder åhra konunger, ty alted vore goda år om allt riket medan han lefde. Han blef sot-död på Wisingsö, och begrofs här i Warnhem, med sin Drottning Rechissa Konungens Dotter i Dannemark åhr MCCXVI.

5:o Uti Konung Eric Ericssons Graf-Chor.

På sjelfva Grafstenen med Munkestil:

Hic sepultus est Ericus Erici filius Rex Sveciae et Gothiae, qui seditiosos compescuit Folkungos, et Tavastanos subegit, Christianosque fieri compulit. Obiit anno Domini MCCL.

Fri Öfversättning:

Här är Eric Ericsson, Svea och Götha Konung, begrafven, som un-

derkufvade de upproriske Folkungarne, samt lade Tavastlands Innevånare under Sverige och tvingade dem att antaga christna läran. Han dog 1250.

På en sten till höger i muren läses:

Här hvilar sig Konung Erich kallad Läspe, Konung Erich Knutssons Son. Han kom till riket efter Konung Johan den Unge åhr MCCXXIII. och vardt fördrifven af Herr Knut, en Folkunge, som sig emot honom upphof, och vant striden öfver Konungen vid Alvastra. Sedan samlade sig Konung Erich en här af Dannemark, och vant striden öfver Herr Knut och flere Folkungar vid Sparresäter. Han var en spaker rättvis man, och styrde sitt rike väl och dödde år MCCL.

6) Historiske och critiske Anmärkningar öfver ofvan anförde Monumenter.

Den i Vestibulen eller Förgården till de Kongelige Grafvarna uti muren insatta hall, som är något öfver fyra alnar hög, samt nära tre alnar bred, och som omnämner Konungarne Knut Ericsson, Eric Knutsson och Eric Ericsson, är visst att anse såsom det mäst authentiqua af alla här befindtelige monumenter, ehuru man ej säkert kan uppgifva dess ålder. Emedan den intet vet om Konung Inge, synes den dock säkert vara äldre än de befindtelige Grafstenarna; och som den är författad, ej allena i

Munkeboksstäfver, utan ock alldeles uti sådan latinsk vers, som Munkarne brukade, synes det troligast, att den blifvit författad kort efter Konung Eric Ericssons död. Att den är alldeles hel lyckes vittna, att Konunga-Choren ej varit så alldeles förstörde, då Grefve De la Gardie åter upprättade Kyrkan, som hans uttålande vid handen gifver. Som inskriften å denna hall instämmer ganska noga med det så kallade Regestrum Upsaliense, och hvad Konungarne Knut Ericsson och Eric Knutsson vidkommer, med Bihanget till Wäst Götha Lagen (Eric Ericsson finnes uti detta Bihang ej upptagen, utan lärer Auctor ej öfverlefvat hans tid) synes den förtjena allt historiskt vitsord. Under den olyckliga tiderymd, då Sverkerske och Ericske Ätterne täflade med hvarannan om Svenska Kronan, och som så mycket mindre kan anses såsom frivillig öfverenskommelse, som efterträdaren och dess anhängare, dels uppenbarligen stämplade efter företrädarens lif, dels försåtligen bragte honom om lifvet, samt sökte utrota alle dess afkomlingar, utvalde Sverkerska Ätten Alvastra Kloster till sin sluteliga hvilostad, och Ericska Ätten ifrån Knut Ericsson, Warnhem, så att desse höge Ätter, hvilke i lifstiden hade så trångt om rum att förlikas, ej heller efter döden ville hvila tillsammans, så länge bägge Ätterne ägde bestånd.

Sverkerska Ätten utslocknade med Johan den Unge helt och hållit, och Ericska ätten å Svärdssidan med Eric den Läspe och Halte. Hvad vitsord sjelfva Grafstenarne förtjena är svårt att säga. Att de ej varit sådane der nu äro, då ofvanberörde hall förfärdigades, synes deraf tydeligt, att Konung Ingo å samma hall alldeles intet är nämnd, hvilket dock synes bort ske, i händelse han då troddes här vara begrafven. Brander uti sin redan nämnde Disputation om Warnhems Kloster, under Professor Celsius, säger: att desse Grafstenar på De la Gardies föranstaltande, blifvit af Professor Schefferus med Munkebokstäfver utsirade, och hvilket Rhyzelius uti sin Kloster-Beskrifning äfven uppgifver; men desse uppgifter synas derigenom förlora trovärdighet, att Birger Jarls Grafsten alldeles saknar påskrift, oaktadt Grefve De la Gardie synes på det frikostigaste besörgt allt, hvad någonsin han trott tjena till Warnhems Kyrkas lyster. Desse stenar tyckas således vara äldre, och torde blifvit upprättade af Munkarne, sedan den Kongeliga gåfva influtit, som längre fram kommer att nämnas. Troligare synes vara att Professor Schefer biträtt Grefve De la Gardie vid författandet af de öfrige här befindtelige stenskrifter, af hvilka de Latinske röja all den lärdom, som utmärkt

en sådan man som Schefferus, och de Svenske äro tydeligt tagne af Bihanget till Wäst Götha Lagen. Hade sjelfva Grafstenarna af Schefferus blifvit ombesörjde, är det ej lätt att förklara, hvar de kunna innehålla historiske oriktigheter, då Schefferus just blef en sjelfskrifven ledamot uti Kongl. Antiquitets Collegium som år 1666 inrättades. Att Konung Ingo den Yngres öden med Ingo den Äldres, å stenen med Svensk skrift, blifvit förblandade, synes äfven intyga, att någon mindre kunnig, än Schefferus, dervid blifvit nyttjad.

Bihanget till Wäst Götha Lagen och det så kallade Registrum Upsaliense, hwilke uti medeltidens magra Historia i Sverige, med skäl böra anses såsom de pålitteligaste, om icke ende grunder, känna ej flere Konungar med namnet Ingo, eller Ingi, än twå. Messenius hafver lämnat historiska verlden den tredje; men förmodeligen hafver han ansett Yngue Frey såsom den första Ingo, och denna twist således förfaller till en ordstrid. Om någon Konung Ingo är uti Warnhem begrafven är, oaktadt den befindteliga Grafstenen, nog twifvelaktigt. Messenius och flere yngre Historici vilja väl gissa, att Ingo blifvit först begrafven i Hånger, och sedan flyttad till Warnhem; men emedan en så lång tidlängd förflutit emellan Ingo den Yngre och Eric Ericsson Läspe, då förmo-

deligen hallen, som uppräknar de här begrafne Konungar, blifvit förfärdigad, att kanske man knappt kunnat veta rätta stället, der Ingo blifvit begrafven, mycket mindre tirätta skaffa den minsta qvarlefva utaf honom, som kunnat transporteras, så torde desse uppgifter böra anses för osäkre. På Rim-Chrönikans uppgift, som säger om Ingo: Eena natt the migh i mina säng myrde, Wäst Göttar mik tiu Warnhem förde, och hwilken uppgift uti så långt aflägse tiders händelser alldeles intet är pålitelig, torde förden skuld stenen blifvit besörgd, troligast af Munkarne, kort efter Konung Magni Ladulås tid.

Som Bihanget til Wäst Götha Lagen och Registrum Upsaliense äro samtida med Ericska Atten, kan ej någon tvifvel uppstå, att icke Konungarne Knut Ericsson, Eric Knutsson och Eric Ericsson äro i Warnhem begrafne. Och alldenstund desse Konungars öden något mer interessera Dem, hwilke besse sjelfve monumenterne, må något deraf utur Historien framställas.

c) Konung Knut Ericssons första kända bedrift, sedan han, efter Fadrens tragiska död, återkommit i riket, var, att han försåteligen mördade sin företrädare Carl Sverkersson på Wisingsö 1167 eller 1168. De öfrige Konungar, han säges dödat, voro säkerligen Prinsar af Sverkerska Atten. Om den ene utaf desse hetat Alf eller Col, synes vara alldeles likgiltigt. Dess

5)

Drottning är af Historien ej vidare känd, än att hon, som redan före Eric den Heliges död varit förlofvad med Knut, och skall varit så skön, att dess like ej fants i landet, vid Fästemannens flygt gick i Kloster, hvarifrån hon vid Knuts uppstigande på Svenska thronen utgick, och med honom trädde i ägtenskap. Härunder inföll hon i en dödelig sjukdom, då både hon och Konungen gjorde kyskhetslöfte, i händelse Drottningen åter skulle komma till hälsan; men som menniskor uti friska tillståndet ofta tänka annorlunda, än då de tro sig vara grafven nära, ångrade både Konungen och Drottningen det förhastade löftet, hvadan de begjärde och erhöllo Påfven Coelestini III^tio dispensation eller tillåtelse att åter omgås såsom ägta folk.

Konung Eric Knutsson, undkommen vid Elgarås affairen år 1206. genom Fale Bures tillhjelp Konung Sverker Carlssons försåt, återkom till riket, och tvingade Konung Sverker år 1208. ifrån slaget vid Lena vika undan. Genom Sverkers död vid Gestilren år 1210. kom han i någorlunda rolig besittning af thronen, som än mera befästades genom förmälning med Konung Waldemars i Dannemark Dotter, Prinsessan Rictissa. Att denna hans Drottning finnes nämnd på Grafstenen, såsom här begrafven, oaktadt Petrus Olai och Tabu-

la Ringstadiensis enstämmigt intyga att Reginam Erici Canuti Richissam sepultam esse Ringstadis ad laevam fratris sui Canuti Regis Danorum VIII. idus Maji, tyckes gifva skälig anledning till den tanken, att denne Grafsten blifvit förfärdigad redan uti Konung Eric Knutssons tid, i förhoppning att dess Drottning äfven här skulle blifva begrafven; men hvilken förhoppning tidernes vexelsamme skiften felslaget.

d) Konung Eric Ericsson kallad Läspe. Sedan Sverkerska Ätten, genom Johan den Unges död, utslocknat, hafva vederbörande genast utvalt Ericska Ättens enda Manliga Ättlägg, Eric Ericsson, som då ej var äldre än omkring sex år, till Konung i Sverige. Vid thronens verkeliga tillträdande fann han dock uti Folkungarne mägtige medtäflare, likasom Kronan altid borde blifva en lekboll för mägtige lycksökare. Knut Långe, som förmodeligen var gift med Erics Syster Helena, var, både enligt egen, och slägtens inbillning, likaså värdig att bestiga thronen, som en både halt och läspande Herre, af hvilken synnerligt motstånd ej kunde förmodas. Hvad naturen å ena sidan denne Konung nekat, ersatte hon dock genom en rådig tilltagsenhet. Slaget vid Sparrsätra år 1234. öfvertygade hans motståndare, att stora egenskaper kunna vara fördolde under en mindre lysande yta. Detta oak-

tadt varade dock inbördes oro allt framgjent, och synes Konung Eric, emot sina fromma böjelser, år 1248. varit nödsakad låta afrätta en af sine häftigaste motståndare, vid namn Hollinger, sedan denne någon tid varit fången, och ej kunde på annat sätt ~~få~~ förmås till stillhet. För att i någon ro få tillbringa sin återstående lefnad antog Konung Eric samma år sin Svåger Birger till Jarl, såsom äfven varande en Folkunge. Chronicon af Celsius utgifven innehåller om allt detta följande: MCCXLVIII. obiit Ulpho Dux et Hollingerus decapitatus, et Dominus Birgerus factus fuit Dux. Skenninge Möte, då Påfveväldet i Sverige märkeligen utvidgades, stod ock år 1248. Konung Eric Ericssons Gemåls namn är Catharina Sunes Dotter. Under sin Herres oroliga regering hade hon haft nog tillfälle att erfara, det ett högt stånd och anseende ej altid följas åt, hvadan hon genast vid Konungens död 1250. ingick uti Gudhems Kloster, gjorde der sitt Testamente år 1253. hvilket år hon ock lärer dödt och är förmodeligen uti Gudhem begrafven, åtminstone finnes intet monument, som intygar, att hon blifvit begrafven i Warnhem.

<u>Birger Jarl.</u> Ehuru denne Herre, Svåger med Konung Eric Ericsson, och ägande nog höge tankar om sig sjelf, för verkelige för-

tjenster, förtjente alla de hederstitlar, han kunde få; är det dock ej all-
deles afgjordt af Historien, om han någonsin blefvit förklarad för Her-
tig. Lika osäkert är det om han och hans Furstinna äro i Warnhem
begrafne. Historiska skäl och sannolikheter äro både mot och med,
hvadan Lagerbring derom alldeles intet utlåtit sig. Auctor till Rim-
chrönikan tror honom vara begrafven i Warnhem. Messenius på-
står detsamma, i anledning af Konung Magni Ladulåses yttrande
uti sitt Testamente, deruti han säger: Item Monachis de Warnhem,
ubi praedilecti progenitores nostri sunt reconditi CCC marcas denari-
orum &c. Det hat, som varit emellan Sverkerska och Erikska Ätterne,
synes ock göra sannolikt, att Birger Jarl ej gerna torde velat välja
sitt hviloställe i Alvastra, så vida intet denne store man varit stor
nog att äfven besegra ett gammalt agg. Deremot säger ej allena Jo-
hannes Magnus, att Birger Jarl är begrafven i Alvastra, utan
ock det så kallade Diarium Minoritarum, som väl bör anses såsom
närmast samtidigt innehåller med tydeliga ord följande: Obiit autem hic
Birgerus anno Domini 1266. sepultusque in Alvastra, Ducissa biennio
ante defuncta. Denne Dux Birgerus kan ej vara Birger Jarl Brosa,
emedan han dog 1202. se Lagebring 2. D. Pag. 296. Då Konung Magnus

Ladulås nämner Progenitores, hvarmed alldrig i den tidens skrifter föräldrar, utan förfäder, utmärkas, så som ordets rätta betydelse ock är, kan deraf ej annat slutas, än att han å möderne var en afkomling utaf den Ericska Ätten. Enligt all sannolikhet äro ock sjelfve Grafstenarne, om ej förr, åtminstone kort efter denna Kongeliga gåfva, (åtminstone Konung Eric Ericssons) upprättade, hvarföre, och emedan man då ännu ej hade ens tänkt på att Birger Jarl kunde varit här begrafven, det synes troligt, att ej eller så skedt, ty annars är det alldeles obegripeligit, att hans sten ej blifvit med någon slags påskrift utzirad, oaktadt han väl så mycket utmärkt sig som någonsin någon verkelig Konung. Denna brist synes ock aldra bäst intyga, att Grafstenarne ej af Grefve De la Gardie blifvit föranstaltade, utan att han, som utaf Rim Chrönikan, den Utgifvaren Hadorph tiil honom dedicerat, blifvit underrättad om, att Birger Jarl kunde vara här begrafven, trott sig aldra bäst kunna fylla det ledig varande rummet, då denne hjeltes namn här inryndes.

Om Konung Magnus Smek, Birger Jarls Son Eric, Konung Knut Ericssons Drottning, och Dess Barn, som år 1205. mördades på Elgarås genom Sverker Carlssons föranstaltande, här njutit sin hvilostad, såsom Messenius berättar, kan alldeles intet af några Fornhäfder bevisas, utan torde man skäligen kunna förmoda, att bemälte Autor, som varit syn-

nerligen rik på gissningar, på den enda grund sådant anfört, att han ej vetat, hvar han annorstädes skulle inrymma desse förnäme döde.

Flere betydelige Personer af gamla tidens folk äro visserligen i Warnhem begrafne; men deras Grafstenar äro af tiden, och kanske äfven af vårdslöshet, så illa medfarne, att ingen upplysning kan vinnas af desse, å flere ställen, befindtelige styckade Monumenter, utmärkte dels med vapen och dels med inskrifter. Endast tvänne Grafstenar äro ännu så pass skonade, att något sammanhängande af dem kan inhämtas. Den ene, med tvänne i Kors lagde Särlor, hafver följande inscription i Munkestil: Hic. Requiescit. Bero. Naf. Fidelis. Minister. Birgeri. Ducis. Et. Paedagogus. Dni. Magni. Regis.

Öfversättning.

Här hvilar Bero Naf, Birger Jarls trogne tjenare (Råd) och Konung Magni Lärare (Gouverneur). De sista orden visa tydeligt, att denne Herre ännu lefde, då Magnus Birgersson, kallad Ladulås, blef Konung omkring år 1276. Stjerman säger, att han lefde ännu 1288. Berörde sten ligger i Korskyrkan åt södra sidan.

Den andre stenen, som och ligger i Korskyrkan, midt för stora gången, hafver i Munkestil följande inskrift: Här ligger Jönis Ni-

clisf. och hans Hus-Fru Måreta Bändicts Dotter. Ingeborgh Gozstafs Dotter. Thora Barn Nielis och Gozstafver. Thenne sten var laggdår Anno Dni MCCCLXX Tertio. Jämte det denna sten synes visa, att be-
e) mälte Jonis varit en förnäm man, emedan hans makar kallas Hus Fruar, på en tid, då Konunga Döttrar ännu ansågo det nog att kallas Fröknar; och alle gifte Fruentimmer af lägre stånd, än Riddersmän, kallades Hederlig Hustru och Hederlig Matrona, och begär efter Frue-namn skall medverkat till Carl Knutssons utnämnande till Konung, då denne Herre torde varit lika väl belåten med att heta Riks Föreståndare, som högre Embetsmäns Makar att kallas Hustrur, visar tillika både pålitligt, att Munkestil ännu var i bruk år 1373. Samt att sådanne monumenter den tiden brukades af dem, som dertill ägde förmögenhet, hwadan det ej heller synes orimmeligit, att Konungarnes hvilo-platser, hvarå annan större kostnad blefvit använd, äfven dermed succession blefvit försedde, och att Konung Ingo, uti hvars tid sådant ej var alldeles så brukeligit, vid något dylikt tillfälle, äfven blefvit med en sådan sten ihogkommen.

Då man förutsätter, att Konunga-Grafvarne, hvilke, både förmodeligen gefvit anledning till Warnhems Kyrkas kostbara byggnad,

och göra densamma högst märkvärdig, såsom om ej den enda, dock en bland de få, som ännu från äldsta tiderne kan anses vara bibehållen uti sitt fordna skick, och utmärka desse tiders högsta smak i dylik byggnadskonst, nödvändigt tillvinna sig första uppmärksamheten, kunna dernäst skäligen Grefliga De la Gardieske Grafvarne, såsom både med smak och kostnad inrättade, anses intaga andra rummet. Desse grafvar äro anlagde vid Korskyrkans södra gafvel, och afskiljde från kyrkan genom ett högt och väl arbetadt staket af järn, hvarå alla ornamenter, som likna löf, äro förgyllde. Genom lika beskaffade dörrar uppstiger man uti en förgård, lika bred med Korskyrkan, hvars väggar äro högt panelade med brunmålade bräder, och liksom helsas af tvänne i pantsar-drägt klädde bilder af bly, hvardera tre alnar och sexton tum höge, och af hvilke den ene föreställer Jacob De la Gardie med ett krigiskt utseende, och den andre Magnus Gabriel De la Gardie, med ett mera fromt och nästan vällustigt utseende. Öfver deras hufvud vaja tre stycken af hvitt siden rikt broderade och befrantsade fanor, eller standarter. Å den ena, förmodeligen en af Jacob De la Gardies trophéer, läses årtalet 1615. å den andra 1660. men å den tredje kan ej något utredas, och är höjden för betydlig, att kunna sådant närmare undersöka. Öfver Graf-Chors-

dörrarne äro väl decorerade vapen uppsatte; öfver Grefve Magni Gabriels och dess Furstinnas Graf-Chorsdörr, i form af Stamträd, åtta afdelningar eller Ahnor för hvardera, samt öfver Grefve G. Adolphs Graf-Chorsdörr 10 afdelningar eller Ahnor för hvardera, uti åtskilde vapen, både å Fädirne och Möderni sidan, och hvaribland flere Kur-Furste vapen finnas. Emellan bägge bildstoderne äro tre stycken hallar infassade, hvaraf den öfversta och största är lika bred med bägge de smärre, som äro i bredd applicerade under denna. Alle inscriptionerne äro med inhuggne förgylde bokstäfver.

Å den största och öfversta läses:

Si quis in hanc serus spectator veneris arcem,
Verbaque phidiacae legeris ista manus,
Hinc qua per Sveciam gens gardia creverit arte,
Quodque decus dederint arma animique scies.
Scilicet Arctois Pontus dum praesidet armis,
Et clarum Getico nomen ab orbe refert:
Gardia defenso Gens innotescere Regno
Coepit, et hic parta laudis honore frui;
Is bona (dum fatis concedit) avita Jacobo
Et laudem, et famam, et robur, et arma dedit.

Hicque pari patrium ferrum virtute capessens,
Ipse novum meruit praecipuumque decus.
Quando reportatis Schytia de gente triumphis,
Mox Connestabilis nomina vimque tulit.
Jam millesimus et jam sexcentesimus annus
Viderat autumnos octo decemque sequi
Cum nova bellatrix comitatum præmia virtus
Et Comitis titulum cunctaque jura dedit.
Qua ratione potes non esse Jacobe beatus
Hac quia Gustavus Rex dedit ipse tibi?
Tantus is invidiam comitem virtutis iniquam
Vicit, et ex omni tempore major eras.
Donec cum decuplex lustrumque annusque secundus
Post sex atque decem secula obire vidit.
Successit patri nunc Cancellarius orbis
Priscarum Magnus Gabriel auctor opum.
Is dum Lecovium comitatum insigniter ornat,
Conditque et templi munit et arcis opus
His natis monitis implet, serosque nepotes

In laude ut avi et facta parentis eant.
Ut animum gratum nullo non tempore Regi
Obsequiis praestent, civibus officiis.
Ao. CIƆIƆCXLVII.

Fri Öfversättning.

Om uti en sen framtid någon kommer att bese detta ställe och läser desse ord, som Konstnärens hand tecknat, må den deraf inhämta genom hvad medel De la Gardiska Ätten bragt sig till anseende i Sverige, och till hvad heder vett och vapen befordrat denna Ätt. Nämligen då Pontus (De la Gardie) anförer Nordens vapen, och hos Götherne förvärfvar sig ett stort namn, börjar i och med detsamma De la Gardiska Slägten, medelst Rikets försvar, göra sig känd, och denne man att njuta en förtjent heder. — Vid sin död lämnade han åt Sonen Jacob både sin egendom, sitt beröm, sin namnkunnighet, sin tapperhet och krigsära; och denne, som visste att med lika tapperhet handtera Fädrens vapen, fästade vid dem en ny och utmärkt prydnad, då han, efter erhållne segrar öfver Schythiens folkslag, genast erhöll ej allena namn, utan och full myndighet såsom General Fältmarskalk. Då man skref år 1618. förvärfvade honom nya krigsbragder Grefve-namn och Grefvelige rättigheter, såsom belöning för utmärkt tapperhet.

Huru skulle du Jacob kunna annat, än anse dig lycklig, då Gustaf, Konungen, sjelf utdelar dig allt detta? Han, den store, segrade sålunda öfver afunden, som annars är tapperhetens obilliga följeslagerska, och alltid var äfven du denna passion öfvermägtig til din död, som timade år 1652. — Emellens lyster fortfar — Riks Cancelleren Magnus Gabriel äfven föröka denna Förfädernes förvärfvade skatt, då han utmärkt förskönar Leckö-iska Grefskapet, samt bygger Tempel och Slott. Desse store minnen lemnar han sina barn i arf, och derigenom uppmanar sina senaste Afkomlingar, att eftersträfva förfädrens anseende och vandra i deras fotspår. Att alltid var Konungen tillgifne och tjenstaktige emot medborgare.

År 1657.

Å de under förberörde större sten-tafla inpassade tvänne mindre läses:

Å den, som är närmast Grefve Jacobs Bildstod:

Jacobus De la Gardie Comes in Läckö, Liber Baro in Eckholmen, Dominus in Hapsal, Kolka, Kida et Runasjö Sae Rae Mtis Regnorumque Sveciae Senator, Supremus exercitum Dux et Legifer Uplandiae Natus MDLXXXIII. obiit A. MDCLII.

Å den, som är närmast Grefve Magni Gabriels Bildstod:

Magnus Gabriel De la Gardie, Comes in Läckö et Arensberg, Liber

Baro in Ekholmen, Dominus in Hapsal, Heventorp et Wennegarn, Sae Rae Mtis Regnorumque Sueciae Senator, Cancellarius et Legifer Gothiae Occidentalis et Daliae. Natus Ao MDCXXII.

Grafkoren äro försedde med väl arbetade järngallerdörrar, och äfven med dörrar af träd. Till höger är Grefve Magni Gabriel De la Gardies och dess Furstinnas Grafkor, som hafver utseende af ett litet boningsrum, golfvet består af tvänne hällar, under hvilka sjelfva grafven är, hvadan detta rum är något högre, än Vestibulen. Grefvens och Furstinnans bröstbilder af hvit marmor finnas uppställde å sten-piedestaler framst i rummet.

A piedestalerne finnas följande inskrifter.

Under Grefvens Bust:

Här hvilar then Högvälborne Grefve och Herre Magnus Gabriel De la Gardie Kongl. Majts Högtbetrodde Man, Råd, Drotzet och Justitiae President öfver hela Sveriges Rike, Upsala Academiae Cantzler, Grefve til Läckö och Arensberg, Friherre til Ekholmen, Herre öfver Hapsals Gebiet, Helmet, Höjentorp, Häggelholm, Magnusberg, Mariaedahl och Wennegarn, hvilken sedan han här i verlden lefvat 64. år, afsomnade på Wennegarns Konungsgård den 26. Aprilis 1686.

Under Furstinnans Bust:

Här hvilar then Durchleuchtiga Högborna Furstinna Maria Euphrosina, boren Phaltz Grefvinna vid Rhein i Bäjern, till Güllich, Cleve och Bergen, Hertiginna, Phaltz Grefvinna till Ravensberg och Ravenstein, Friherrinna till Waldeno, Spanheim och Mark, samt gifter Grefvinna till Läckö och Arensberg, Friherrinna till Ekholmen, Fru öfver Hapsals Gebit, Helmet, Höjentorp, Häggelholm, Magnusberg, Mariedahl och Wennegarn, hwilken, sedan hon sett sin Moderfader, Moderbroder, Syskonebarn, Köttslige Bröder och Broders Son sittja på Thronen och vara regerande Konungar i Sverige, afsomnade på Höjentorps Konungsgård 1687.

§) Å väggarne uti detta Graf-Chor finnas följande Bibliske Språk anbragte:

Dan. 12:13. Men tu Daniel, gack bort, till dess ändan kommer, och hvila tig, att tu må uppstå i tinom del, när dagarna hafva ända.

Es. 26:20. Gack bort, mitt folk, uti en kammar, och slut dörrena igen efter tig: fördölj tig ett litet ögnablick, så länge vreden går öfver.

Psalm. 4:9. Jag ligger och sofver alltinges i frid, ty allena tu Herre hjelper mig att jag må säker bo.

Hesech. 37:12, 13. Thetta säger Herren, Herren: si jag skall upplåta edra grifter, och vill hämta eder, mitt folk, therut, och låta kom-

ma eder uti Israels land. Och I skolen förnimma, att jag är Herren, tå jag hafver öppnat edra grifter, och haft eder, mitt folk, therut.

Psalm. 116: 7, 8, 9. Var nu åter till frids, min själ: ty Herren gör tig godt. Ty tu hafver uttaget mina själ utu dödenom; mina ögon ifrå tårar; min fot ifrå fall. Jag vill vandra för Herranom uti the lefvandes lande.

Uti detta Graf-chor finnes ock en tafla uti lös ram något öfver 14 tum i fyrkant, af svart marmor, som, då Grefve Magnus Gabriel De la Gardie var General Gouverneur i Liffland, under sin mäst lysstra tid, blifvit honom lämnad, såsom ett vedermäle af de stora tankar berörde land-ort då hyste om honom. Ornamenterne och öfrige Inscriptioner å denna tafla äro så prydeligt anbragte, att den kan anses, såsom ett Konst-stycke i sitt slag. Och som den är af vårdslöshet mycket skadad (det är ej bekant om sådant skett, före, eller efter dess ankomst till stället) den ock, såsom aldeles lös, torde kunna lida flere sådane åkommor, synes den böra få en afskrift, medan det ännu är möjeligt.

יהוה

Illustrissimo et Generosissimo Domino D:no Magno Gabrieli DelaGardie, Comiti in Läckö et Arensburg. L. B. in Ekholm. Dyna-

stro in Hapsal &c. &c. R. M. Regnorumque Sueciae Senatori: Gubernatori Generali Livoniae: E Germania, stabilita ibi pace, Redeunti, summa Divini favoris munera precans ominansque, quale de censu suo potuit donarium animo devotissimo offert Musarum et Pallados togatae gratitudo:

Magne Comes, Patriæ Lux fulgentissima Regni,
Parrhasiique novum sidus honosq. poli,
Qui tua sceptrigeris junxisti Stemmata Seris
Pectoraq. excelso sanguine digna geris.
Ore potens, Genioq. et Pallade plenus utraque
Justitiaq. gravis, munificusque manu.
Post suspensa truci feliciter arma gradivo
Et tot magnorum condita pila Deum.
Post clausum Jani, tot hians immaniter annis,
Limen, et angustis signa reposta tholis
Nunc in Hyperboreum laetus reflecteris orbem,
Pacis et optatae pulcra trophea refers.
Ad nova Sceptra gradum faciens, ponendaq. jussa
Qui terram fulcat, qua Mare Livo sinum.
Obvia stat septem pulcherrima Nympha Trionum

Venturo regimen Riga datura sui.
Sed quocunque pedem flectis, Parnassia turba
Fit comes, occurrent et Helicone Deae.
Nempe altrice sua pia Numina pace triumphant,
Proque dato grates munere pacis agunt.
Et simul expediunt omnes certamine magno
Quicquid habent decoris, quicquid et artis habent
Accipes en specimen, multo de Castalis auro
Induit, adspectum jam subitura tuum
Et jubet arte nova rigidum mollescere marmor,
Et tua vivaci nomina ferre sinu
Excitat ingenium nullo non digna labore
Materies, stimulos dat sua fama novos.
Ars certat marmorq. istic, geniusq. manusq.
Invicem semel vincere cuncta student.
Plus ex fronte tua tamen hos opus omne superbit
Te Tibi, qui superas omnia quando refert.

Å hvarje sida af inscriptionen är, uti andre ornamenter en medaillon, uti hvilken finnes.

Uti den ene:

Nom. Magnus Gabriel De la Gardie, Comes, Gubernator Livoniæ.

Uti den andre:

Anagr. Magne grandi e bello victor I, age, urge labores amandus.

Under läses:

Joach. Pastorius M. Doct. et Historiogr. scr. El. Noski sculp. Anno MDCL.

Fri Öfversättning.

Uti den Treeniga Gudens Namn.

Store Grefve! Fäderneslandets mäst strålande ljus, samt Nordpolens nya stjerna och sider, som förenat dina Anor med de Regerandes (eller är genom förmälning beslägtad med Kongl. Huset) och hvars hjerta är värdigt en så hög börd. Din vältalighet förråder så väl snille och vetterhet, som öfning i Krigsbragder. Din rättvisa är lika oböjelig, som din hand frikostig. Sedan nu lyckligen vapnen fått upphänges till Krigs-Gudens ära och Fältherrarnes pilar blifvit förvarade. Sedan Jani tempels dörr, som olyckligtvis så länge stått öppen, åter blifvit tillsluten, och Fanorne uppsatte under de höga Tempel-hvalfven, så återvänder Du nu till Norden, medförande sköna bevis af den efterlängtade freden. Då Du nu tillträder ett nytt befäl, och går att föreskrifva ordning för Lif-

landarne, står Dig Riga till möte, såsom den skönaste af Ortens Städer (Kar-
levagnens Nympher) för att öfverlämna Dig styrelsen öfver sig. Men hvartåt
Du ock vänder Dig, följer Dig den lärda verlden och Sång Gudinnorne gå
Dig till möte. Ty dessa glädja sig högeligen öfver freden, såsom sin Fostermo-
der, och gemensamt, samt täflande framgifva de hvad tale-gåfvan och
konsten kan åstadkomma. Si här ett litet prof. Då en Liflands lärdoms-
idkare vågar för Dig framträda, gör han sitt högsta bemödande, och befaller
den hårda marmorn att mjukna, för att uti sin, tiden trotsande, famn
förvara Ditt namn. Föremålet, värdt det yttersta bemödande, uppblifvar
snillet, och Ditt rykte gifver nya väckelser. Konsten, detta marmor, snillet
och handen, allt täflar, och hvart och ett söker på en gång öfverträffa de
andre. Men då detta Konstverk liksom lämnar Dig Din egen bild, som
öfverträffar allt, är det just häraf som det kan sig berömma.

Till vänster om förgården nedträder man uti Grefve Gustaf Adolph
Della Gardies och dess Grefvinnas graf, som hafver utseende af en grotta,
och är något lägre, än vestibulen. Uti grottan finnes en upphöjd graf af
grönspräcklig marmor 5¼ alnar lång, 3¾ alnar bred och 2½ alnar hög.
Sidor och gaflar bestå af en enda sten hvardera, och ofvan på grafven äro
tvänne lika stora stenar ändalångs sammanfogade, som utgöra betäck-

ningen. Den gafveln, som representerar sig åt grottans ingång, är dessutom försedd med tillslutna dörrar af järngaller, och en förgyld tafla, anbragt ofvanföre desse dörrar, läses:

D. M. S.

Immortalis. Ad. Posteros. Imaginis.

Viro.

Gustavo. Adolpho.

Sacratissimum.

Augustissimi. Proavunculi.

Nomen. Gerenti.

Magni. Gabrielis. Et. Mariae. Euphros. F.

Comiti. De la Gardie.

Sacrae. Regiae. Majestatis.

Senatori. Legato. Ministro.

Regiique. Dicasterii. Praesidi.

Nec. Non.

Academiae. Aboensis. Cancell.

Splendidissimo.

Aevi. Praesentis. Decori.

Sequentium. Exemplo.

Genito.

Conjux. Piissima.

Elisabetha. Oxenstjerna.

Erici. Et. Elsae. Elisabethae. Brahe. Pal. F.

Marito. Sanctissimo.

Sibique. M. P.

Unus amor thalamo, quos junxerat una Sepulcro

Nunc quoque compositos urnula prava texit.

Erectum

Anno 1704.

__Fri Öfversättning__

D. M. S.

Denna grafvård är helgad åt en man, hvars Ätt till senaste efterverld blifver odödelig, och som bar sin store Förfaders namn, Gustaf Adolph. Han var Son af Magnus Gabriel och Maria Euphrosina, nämligen Grefve De la Gardie, Kongl. Maj:ts Råd, Plenipotentiair Minister, Kongl. Hof-Rätts President och Åbo Academie Cancel-

ler. Född, närvarande tid till prydnad, och Efterwerlden till föresyn. Dess trogna Maka Elisabeth Oxenstjerna, Dotter af Grefve Eric, och Elisabeth Brahe, hafver åt sin högt-vördade Man och sig sjelf, med egen hand, teknat denna minnesvård.

Dem hvilka inbördes kärlek uti ägtenskaps förenat, täcker ock nu en obetydelig graf-vård, deruti de gemensamt äro nedsatte.

Uprättad

År 1704.

Kort Underrättelse om Greflige De la Gardieske Famillen.

Stamfadren för denna Ätt, såvida den kan anses såsom Svensk, var Pontus De la Gardie, bördig från Frankrike, och son af Jacob Wilh. De la Gardie och Catharina de S. Columbe. Han blef fången vid Warbergs fästnings intagande uti Konung Eric den Fjortondes tid år 1565. då han ock genast gick uti Svensk tjenst. Gjorde sig af sitt nya Fäderneslandt så väl förtjent, att han år 1569. blef Riddare, år 1571. Friherre, år 1574. Fält Öfverste, år 1582. Öfverbefälhafvare öfver Svenska krigsmakten, och lärer förmodligen varit upphöjd till Riks Råds-värdighet, emedan han så nämnes uti en Fullmagt år 1585. Att han år 1580. blef gift med Konung Johan den Tredjes naturliga Dotter,

Sophia Gyllenhjelm, visar ock det stora förtroende, han uti Sverige sig tilvunnit. Han drunknade på ett otät skepp vid Narwa år 1585. och blef begrafven i Revels Domkyrka. Vidare kan läsas om honom uti Gezelii Biographiska Lexicon Första Delen Pag. 225. f.

Jacob De la Gardie, född i Revel år 1583. Son af Friherre Pontus De la Gardie och Fru Sophia Gyllenhjelm. Denne Herre, som med skäl kan anses såsom sin Ätts prydnad, blef Öfverste år 1601. General-Leutnant öfver allt Krigsfolket i Finland 1608. gjorde sitt namn mycket märkvärdigt under då påstående krig med Ryssland, så att till och med Ryssarne införde honom uti sin Litanie, och begåfvo sig till att utvälja Prins Philip i Sverige till Storfurste på De la Gardies inrådan, eller bröt, blef Riddare vid Konung Gustaf Adolphs Kröning, Riks Råd 1613. Riks Marsk och General Fältherre 1615. Landshöfdinge i Estland 1619. Praesident uti Kongl. Krigs Collegio 1629. War en ibland Drottning Christinas Förmyndare, å hvilken Hon satte alltid mycket värde, ehuru Hon ansåg honom såsom något butter sam och stortalig. Denne Herre var ock den ende, som af Konung Gustaf Adolph upphöjdes i Grefveligt stånd. Han var gift med Riks Drottsen Grefve Magni Brahes Dotter Ebba. Han dog i Skara 1652. och jordfästades i S. Nicolai

Kyrka i Stockholm.

Magnus Gabriel De la Gardie, Grefve, född i Revel den 15 Octob. 1622. Studerade i Upsala tillsammans med då varande Pfaltz Grefven, sedan Sveriges Konung, Carl den Tionde Gustaf. Öfverste för Konungens Lif Gardie 1644. Ambassadeur Extra Ord. till Frankrike åren 1645–1647. Gift der 7 Martii 1647. med Pfaltz Grefvinnan Prinsessan Maria Euphrosina, Konung Carl Gustafs Syster. Bevistade Drottning Christinas Kröning år 1650. och hade förärat den silfver-stol, Drottningen nyttjade under Krönings-Acten. Riks Marskalk 1651. Praesident uti Kongl. Kammar Collegio, samt Lagman öfver Wester Göthland och Dahl 1652. Hade den olyckan att samma år 1652. falla uti Drottning Christinas uppenbara onåd för en hedersfråga med andre Drottningens Favoriter Steinberg och Schlippenbach, oaktadt han allt dittills stått i den högsta nåd hos Drottningen, som någon undersåte kunnat komma. Sitt entledigande från Hofvet använde han till förskönande af Läckö Grefskap. Läckö, nu Sikajöcki, Slott reparerades betydligt, den så kallade nya staden i Lidköping bebyggdes, och 16. Kyrkor i Grefskapet ombyggdes. Vid Konung Carl Gustafs uppstigande på Thronen kallades han åter till Hofvet,

blef Rikscanceller år 1660. och brukades uti flere Riksvårdande värf.
Under Konung Carl den Elftes minderårighet var han en bland Konungens
Förmyndare. Vid Högstbemälte Konungs Krönings-Act förde Grefve De
la Gardie Riks Äplet, men hvarvid den ledsamma omständigheten inträf-
fade, att Grefvens häst skyggade, slog Grefven af, och Riks Klenodiet fick
dervid en bula. År 1680 blef Grefve De la Gardie Riks Drotz. Gref-
ve M. G. De la Gardie hade omkring 80,000 Rdr inkomster, som efter
den tidens myntvärde tycktes vara ansenligt, men som knappast ville
vara tillräckligt till hans, nästan Furstliga, hofhållning; hvadan den nu
inträffande Reductionen var för honom ganska besvärlig, och hade
intet Warnhems Kyrka, innan fråga om Reductionen uppsades, blifvit
reparerad, hade den förmodeligen för alltid blifvit ödelagd. År 1685. er-
höll Grefve De la Gardie, på underdånig begäran, afsked från alle
sine Embeten, och dog den 26 April 1686. på Wennegarn, jordfästa-
des den 26 Sept. samma år uti Riddarholms Kyrkan i Stockholm
uti Konungens, Enke-Drottningens samt flere Kongelige Personers
närvaro, hvarefter Liket fördes till Warnhem. Dess Gemål, som,
oaktadt Reductionen, fick behålla Höjentorp med en del af öfriga
g) förläningen i sin lifstid, dog på Höjentorp år 1687. men månad och dag

är obekant. Vidare kan läsas om Grefve M. G. De la Gardie uti Dess Likpredikan af Wallejus, som finnes i Grafven, Kolmodins under Professor Fant hållne Disputation, Aula Reginae Christinae, Pars prior samt Bulstr. Whitelockes Dag-Bok, öfver dess Ambassade till Sverige Pag. 310 s. f. Pag. 726 och 787 och Gezelii Biographiska Lex. 1. Del. Pag. 231. f.

<u>Gustaf Adolph De la Gardie</u>, Grefve, född i Stockholm den 10 Dec. 1647. Ambassadeur till England, Frankrike och till Freds Congressen i Regensburg åren 1672 och 1673. Öfverste vid Kongl. Lif Regementet 1673. Gift samma år den 4. Oct. med Grefve Eric Oxenstjernas Dotter Elisabeth på Calmare Slott uti Konung Carl den Elftes, Enke Drottningens och öfrige Kongl. Hofvets öfvervaro. Kallad samma dag till Kongl. Maj:ts Råd. Kongl. Cancellie Råd samma år. Lagman öfver Wester Gothland och Dahl år 1681. Praesident uti Kongl. Svea Hof Rätt 1682. Åbo Academie Canceller 1687. Förordnades att öfvervara, å Kongl. Maj:ts Höga vägnar, såsom Visitator, en undersökning af Justitiens Administration vid Kongl. Tribunalet i Wismar år 1688. Fick nådig befallning, tillika med Fäldt Marskalken m. m. Grefve Bjelke, att samma år utskrifva en Landt-Dag i Pommern. År 1692 blef Grefve De la Gardie nådigst ombetrodd att bestyra

om Reductionsverket af Hertigliga Embets- och Taffel-Godsen i Pommern, var der under ofta sjuk, reste sjuk hem till Riket år 1694. och dog på Wärnenäs i Småland den 5 Martii 1695. Han jordfästades i Riddarholms Kyrkan i Stockholm den 20 Octob. samma år, hvarefter Liket fördes till Warnhem. Dess Grefvinna dog den 2. Octob. 1721. jordfästades i Riddarholms Kyrkan i Stockholm den 10. Oct. samma år, och fördes derefter Liket till Warnhem. Likpredikan med Personalier öfver Grefve G. A. De la Gardie af Wallijus, och öfver Grefvinnan, af Jöran Nordberg, som finnas vid Grafvarne, lämna närmare underrättelse om desse förnäme Personer. Uti Gezelii Biographiska Lexicon 1sta Delen. Pag. 236. f. lämnas ock om Grefven hufvudsakelig relation.

Grefve G. A. De la Gardie och Grefvinnan Oxenstjerna hade förmodligen ej några Bröstarfvingar, utan lärer Ätten fortplantats genom Riks Rådet m. m. Grefve Jacob Casimir De la Gardie, en yngre broder till Grefve Magnus Gabriel, och gift med Friherrinnan Ebba Sparre. Hon dog af en blessur af en Kanonkula vid Köpen-
h.) hamns belägring den 7 Oct. 1659. ej fullt 30. år gammal.

Warnhems Kyrkas senare Öden.

Som Kyrkan, oaktadt Socknens beredvilliga möda, ej kunnat tillbörligen underhållas, med egne tillgångar, hafve Kongl. Maj:t, angelägen om, att denna Kyrka, såsom ej allena en märkvärdig qvarlefva af fordne tiders sällsyntliga byggnadssätt, utan synnerligen såsom förvarande minnet af fordne Stormägtige Svea och Götha Rikes Konungar, måtte bibehållas, sådan den ifrån sin första fundation varit, tid efter annan i Nåder ihogkommit den med nödigt understöd, såsom: Under den 4 Nov. år 1761. hafver Kongl. Maj:t genom Nådigt Bref täckts, till de redan bestådde 80 D:r Smt, ytterliga Allernådigst tillägga Kyrkan årligt till sitt vidmagthållande 30 D:r Smt. Och enligt äldre Räkningars föranledande hafver Kyrkan redan år 1692. bekommit af Publique Medel 50 D:r Smt, som lärer fortvarat årligen till år 1757. då de i Nåder torde ökats till 80 D:r ehuru ingen säker underrättelse derom finnes, vidare än af Räkenskaperna kan inhämtas.

År 1757 hafver en collect öfver hela Riket Allernådigst blifvit Kyrkan beviljad, hvarmedelst influtit, så vida Räkningarne det upplysa 1151 D:r 3 /: Silfvermynt.

Genom Nådig Resolution af den 22 Nov. 1810. hafver Kongl.

Maj:t Aller Nådigst beviljat Kyrkan en Stambok och Collect öfver hela Riket, med villkor, att Kyrkan, sedan den blifvit reparerad, skall brandförsäkras. Wid Wallborgmässo Sockenstämma år 1810. då redan nästan alle påräknade Medel influtit, bestego de sig till en oafkortad Behållning stor 3112 R:dr 1 sk. 2 rst Banco, hvarmedelst Kyrkan torde kunna så repareras att den för längre tid äger bestånd.

Då Grefvinnan Oxenstjernas, gift Grefvinna De la Gardie, Lik den 2. Febr. 1726. anlände, och enligt Räkningarnas föranledande, den ordinaira likkistan nedsattes uti en kista af sten, medföljde och dyrbara Mobilier till Kyrkans prydnad, hvaribland i synnerhet utmärkte sig en Oblat-Ask af fint guld, gjord i form af Förbundsens Ark, hvilken, enligt berättelse, skall utaf Grefve Magnus Gabr. De la Gardie blifvit hembragdt under krigsoroligheterne i Polen.

Natten emellan den 28. och 29. Nov. år 1805. blef, genom inbrott, berörde Oblat-Ask, som vägde omkring 30. Ducater, jämte diverse Silfverpiecer, utur Sacristian bortstulne. En Garfvare Anander från Nora ertappades, öfverbevistes att hafva låtit nedslå locket till Oblat-Asken, undergick högsta kroppsplikt, förvistes till arbete å Carlstens Fästning, reclamerades åter till förhör på nya anledningar; men kunde ej formås till någon upp-

riktig bekännelse; dock blef han ansedd skyldig, att under sin återstående lifstid å Fästning förvaras.

Under den tid Kyrkan ej kunnat nyttjas, och Moderkyrkan Skarke då förmodeligen var alldeles ödelagd, hafver Eggby Kyrka blifvit ansedd såsom Moderkyrka, hvilken preference Socknen förmodligen äfven efter Warnhems Kyrkas återupprättande velat bibehålla. Kongl. Maj:t hafver fördenskuld genom Nådigt Bref af den 23. Febr. år 1695. till Biskop Rudbeck resolverat: att Warnhems Kyrka skall hafva förmån för alle öfrige Kyrkor i Församlingen, som lärer betyda, att hon skall anses såsom Moderkyrka.

Grefvelige De la Gardieska Grafvarne underhållas af egne tillräcklige Medel. Kassans Behållning var den 1. Maji 1814. 2751. R:dr 39. sk. 10. rst Banco.

Några flere grafvar än de redan omförmälde, finnas väl uti Kyrkan, såsom för exempel Lejonstolpiska Grafven, samt den olycklige Kronofogden Warenbergs Graf, likså som ock en del af de fordne härvarande Kyrkoherdar, medelst Grafstenar behålla sitt minne. Utanföre Kyrkan hafva ock Biskoparne Svedberg och Hallenius låtit för sig uppråtta Grafvar, så väl som Lagman Lundin. Men ingen af desse är af den märkvärdighet,

att särskild beskrifning bör deröfver gifvas på ett ställe, hvarast så mycket af större märkvärdighet finnes. Och torde dessutom sådane minnesmärken hädanefter böra blifva sparsamme, och minnet af förtjente Personer häldre bibehållas genom store bedrifter och nyttige inrättningar; hälst å ene sidan ovärdige afkomlingar ofta till den grad förgäta en skyldig tacksamhet emot dem, af hvilke de bekommit förmögenhet, att de låta sine anförvanters Grafvar helt och hållet förfalla, och å andra sidan de förmögnaste och lysbraste ätter med tiden ofta så nedsjunka, att deras storhet uti afkomlingarne alldeles intet igenkännes, utan gifva den eftertänksamme anledning till den tanken: Sic perit gloria mundi. (Så försvinner all jordisk härlighet.)

Ytterligare Anmärkningar, och Rättelser af misstag, vid föregående Beskrifning.

a) Uti sitt Utkast till Svenska Folkets Historia, säger Botin Sidehvarf. 1. Pag. 166: Att Carl Sverkersson fullbordat Warnhems Kloster, hvilket väl låter höra sig, emedan han år 1148. blef upptagen till sin Faders MedRegent.

b) Hvad som blefvit här anmärkt är hämtadt, dels utur de nyare, och mäst godkände Historieskrifvares arbeten, såsom Lagerbring och Botin, dels utur Rim Chrönicorne samt Bihanget till West Götha Lagen och Regist-

rum Upsaliense. Desse bägge sistnämnde Handlingar äro intagne uti Disputationer under Professor. Joh. Ihre, utgifne i Upsala åren 1752–1755. Dessutom äro flere andre arbeten rådfrågade, såsom Messenii Scondia illustrata, Björndahls Disputation under Professor f. Georgii: De successione Sverkeridarum et Ericidarum Svio-Goth. Regum alterna af år 1762. hvilken dock påstår detta så kallade häfdabegte varit frivillig öfverenskommelse, åberopande sig Messenius, Loccenius och Örnhjelm; men hvarutaf ej något vidare kan intagas, än att Svear och Göther, som voro tillgifne hvar sitt utaf Ericska och Sverkerska Konunga-Husen, täflade under hela tiden med hvarandre, att hvarto för sig tillskapa Konungar öfver hela Riket, då alltid den, som blifvit tillsatt Konung i det ena Riket, ej gaf sig någon ro, innan han med, dels inländsk, dels utländsk magt utrotat Konungen uti det andra, så vida han intet lyckats att göra det tillförne genom uppror och stämplingar, eller ock hemligen. Disputation under Georgii: De Gubernatoribus Regni Sveciae af år 1755. samt Disputation under Georgii: Conditoria Regum Svio-Gothorum breviter recensens af år 1758 m. fl.

c) Att Knut Ericsson år 1196. enligt Botins uppgift, afträdde Götha Rike till Sverker den Unge, skedde visst intet af god vilja. Han kan ock snarare böra anses såsom MedRegent, eller Jarl, i detta Rike under Knuts tre åter-

stående lefnadsår, än såsom sjelfmyndig Konung, hälst Konung Knut, som lärer fått lycka för Wester Göthland, kunde få dö i ro på sin gård Ericsberg i Wester Göthland. Knuts Gemål var, enligt Botins uppgift, en Folkunge, nämligen Bengt Folkesons Dotter, hwars slägt sedan blef så farlig för de Regerande. Och hafva merändels privatorum så nära förbindelser med Konunga-Husen medfört bedröfveliga följder, så för Landet, som för de Regerande.

Botin berättar Sidehwarfvet fjerde, Pag. 250. att Prinsarne Kol och Burislef, låtit bägge utropa sig för Konungar, och föllo i slaget vid Bjelbo i Östergöthland år 1169. Om Botin uppgifvit, hwarifrån han haft desse underrättelser, hade Läsares vettgerighet blefvit tillfredsställd.

c) De, som besöka Warnhems Kyrka, torde lätteligen tro, att med ordet Sparrsätra menas det, som ligger i Bergs Församling, något öfver en mil från Warnhem; men Historici tillkännagifva: att det, i Konung Eric Ericsons Historia nämnda Sparrsätra är beläget ej långt ifrån Enköping. Localen vid Sparresäter i Wester Göthland är ej heller på något sätt passande för ett Fältslag. Historici vilja visst intet anse Eric Ericson såsom Hjelte. Det kan ock vara möjeligt; men då denna tanke stödjes endast på det skäl: att han, såsom halt, ej ville deltaga uti tornerspel, och hatade för halsbrytande nöjen, synes detta skäl mindre tillfredsställan-

de, än det, att han, såsom landsflyktig, med mandom kunnat återtaga Thronen från en slägt, som redan varit Konungarne, så tillsägandes, öfver hufvudet, hvilket ej lärer kunnat ske af en veklig Herre. I alla fall, om han ock genom andre store Män uträttat sådant, må äfven det räknas honom till förtjenst, hälst den Store Gustaf Adolphs glants derigenom ganska mycket visade sig, att han både sjelf tillskapade, och efterlämnade de store Män, som fullbordade hvad han börjat. Erfarenheten visar utom dess, att gjälltid de äro i krig de tappraste, som visat sig mäst oförsagde, då de under lek och skämtvis skolat agera Hjeltar. Hans Drottning Catharina var, enligt Botins uppgift, en Folkunge, Dotter af Jarlen Suno Folkesson och Svenska Prinsessan Helena. Då Konung Eric förmälde sig med henne år 1243. var hon introducerad uti Vreta Kloster, men hade förmodeligen ej antagit doket.

e) Som Rim-Chrönican ej var till hands, då denna reflexion gjordes, hafver dymedelst en parachronisme blifvit begången. Händelsen hörer till Konung Hans, eller Johan den Andres tid, och igenfinnes i Rim-Chrönican utgifven år 1674 Pag. 558 och lyder så: För thin skuld monde the honom hylle, Ty herre-nampn the hafva ville; Theras qvinnor ville ey slätt huströer heta; Ty monde the efter Fruenampn leta &c.

Anmärkningen på stället torde dock kunna anses riktig, till hvad tid den ock

hänföres.

f) Vid renskrifningen af de här anbragte språken hade ett blifvit utglömdt, hwilket sedan blifvit ansedt såsom det första; men uti Grafven finnas de uti följande ordning: Es. 26:20. Dan. 12:13. Psalm. 4:9. Hesech. 37:12,13. Psalm. 116:7,8,9.

g) Cancellie-Rådet m. m. Berch uti Beskrifningen om Svenske Herrars och Fruars Skådepenningar m. m. lämnar uti Flocken Tredje Pag. 206. den underrättelse: att Furstinnan Maria Euphrosina dog på Höjentorp den 14. Octob. 1687. jordfästades i Riddarholms Kyrkan i Stockholm den 19. Febr. 1688. hwarefter Liket fördes till Warnhem. En Anecdot om Furstinnans förhållande, i afseende å Reduction, mot sin Broders Son Högstsalig Konung Carl XI:te är wäl utaf den beskaffenhet, att ej kunna, efter blott tradition, anföras, men sjelfva tradition är dock sådan, att den wisar Högbemälte Furstinna hafva ägt all den sinnes styrka, som kunnat wäntas af ett så Högättadt Fruentimmer.

h) Ätten fortplantades genom Jacob De la Gardies Son, Axel Julius De la Gardie. Dennes Son var Magnus Julius De la Gardie, hwars barn woro: Fredrich Pontus, Ulrich Gustaf, Carl Julius, Eva, gift med R. R. Grefve Claës Ekeblad, samt Hedwig Catharina, gift med R. R. Grefve Axel Fersen.

Fredrich Pontus och Carl Julius lära hafva söner till Ättens vidare fortplantning. Allt enligt Berchs uppgift uti förr-berörde dess Beskrifning der uti tredje Stocken Pag. 184. Stam-taflan finnes intagen.

Iny. 16

otheket.
OLM.
rifter.
Fm 28:2.

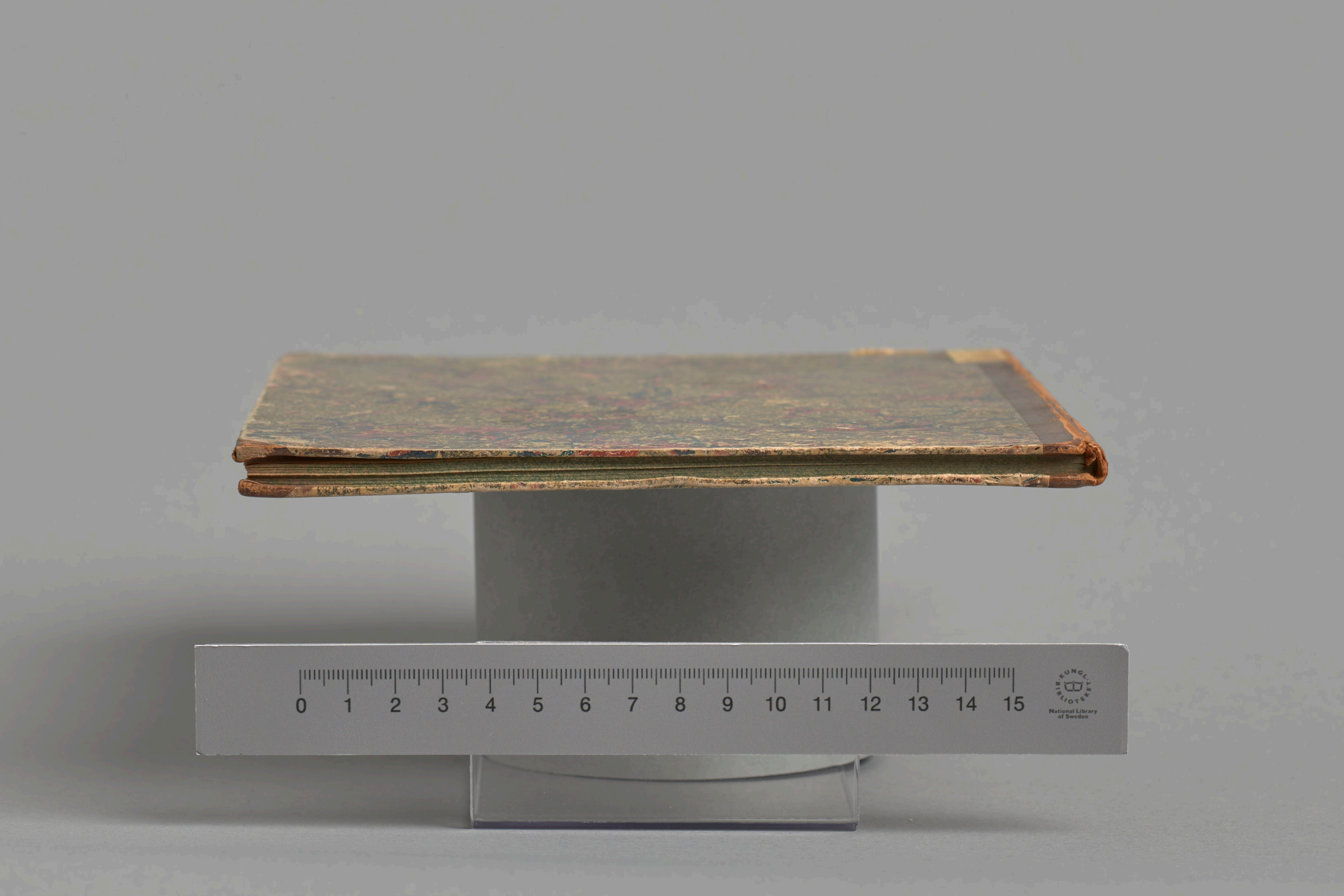
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

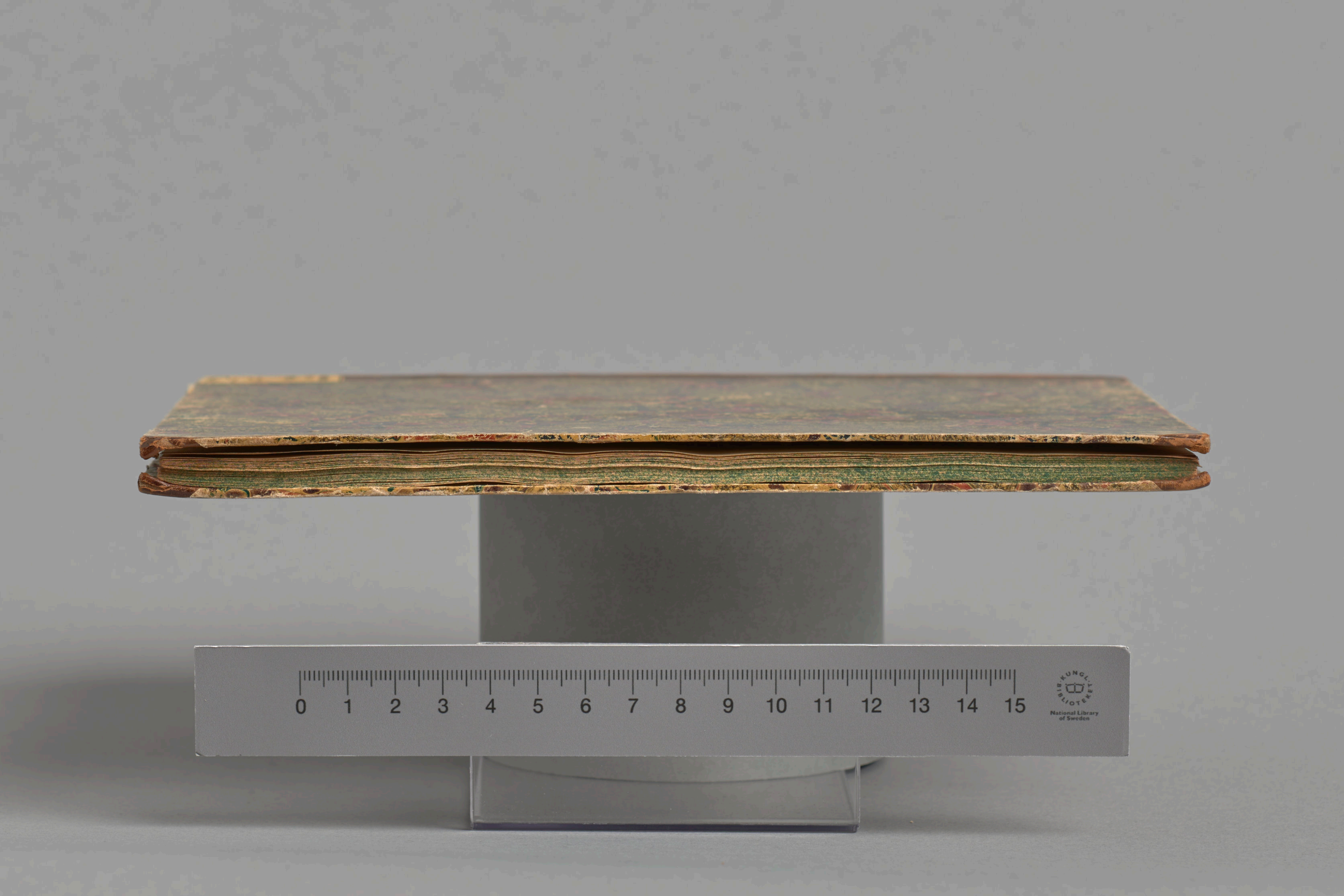
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

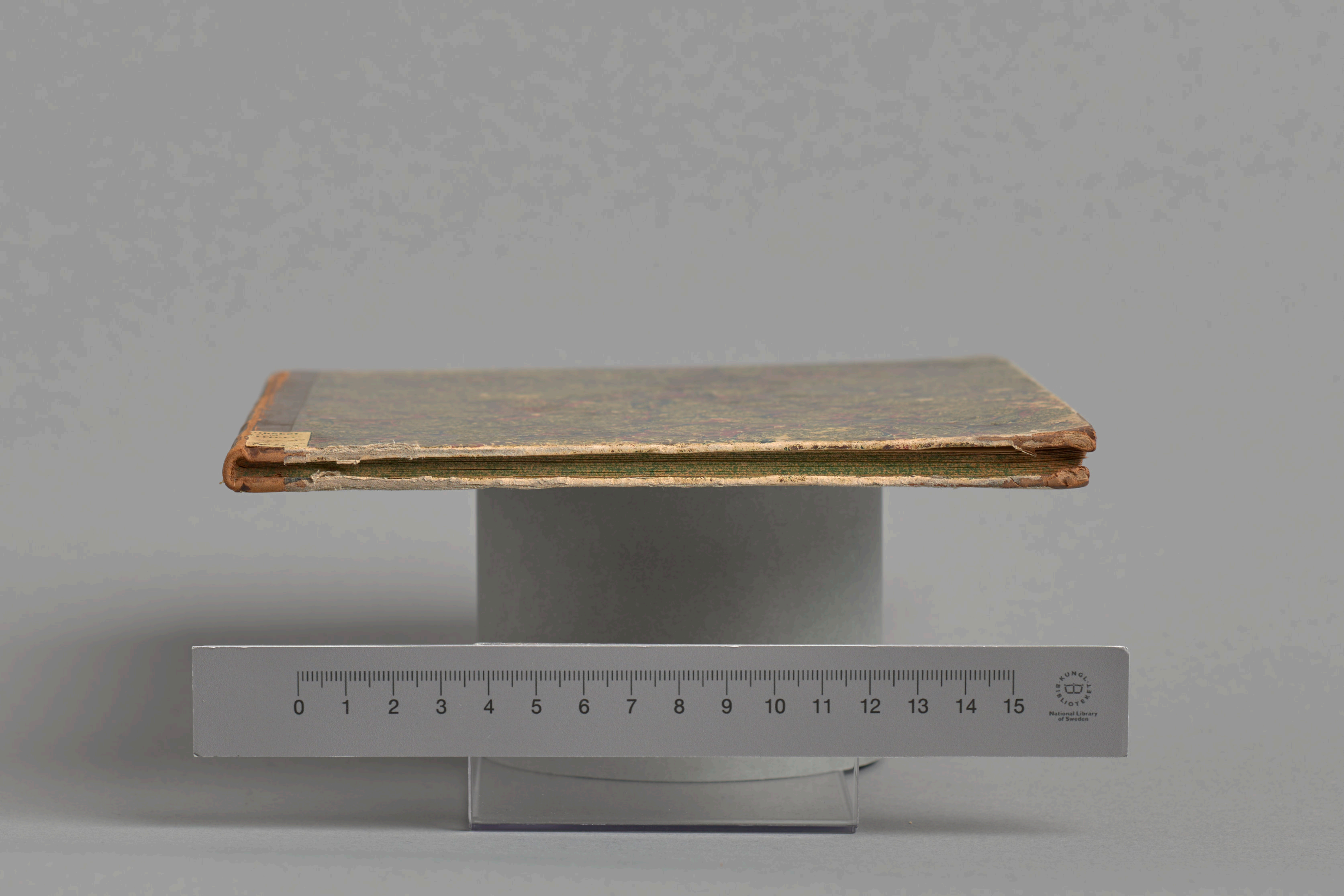
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Beskrifn
öfver
Varnhem
Kyrka
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden